

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Ivstitia Et, Ivs. Sex Libris totidem Tractatus appono, nempe de rerum
Dominio, de Restitutione, de Contractibus Gratuitis, de Contractibus
Onerosis, de Contractibus Fortunæ, de Contractibus Adminicularis, de
Quasi-Contractibus, & nonnullis Innominatis

Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663

Cap. 11. Circa Promissionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80681](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80681)

qualis fuerit aestimationis, preferendum esse propriis rebus, si in tui gratiam factum est secus si in deponentis fauorem: si demum res commodata, vel deposita, utilior tuis rebus fuerit posse te tua saluare, re aliena relicta, tamen si in tuum solummodò commodum fuerit concessa. Imprudens namque esses, si utiliora tuis pretiosioribus praeferes. Quaesitum autem, an in hoc casu teneatur quis rei commodatae, vel depositae aestimationem compensare?

108
Teneatur
quidem.

Teneatur profecto. Quia cum illud periculum eius causa res commodata, aut deposita acceperit, debet commodantem aut deponentem indemnem seruare. Sic Molin. d. 296. initio. Lessi. l. 2. c. 27. dub. 6. n. 27.

109
Non tene-
tur.

Minimè teneatur. Quia cum ex vi contractus non teneatur ille rem viliorum cum iactura pretiosioris propriae custodire, & seruare, illius interitus, vel deterioratio tanquam facta ex casu fortuito accipienda est, nullamque proinde satisfaciendi inducit obligationem. Ita Angel. v. commodatum, n. 10. Syluest. ibid. n. 9. Fumus n. 11. Et probabilem reputat Lessius, ibi, num. 25.

110
Verum hoc
mibi

Verum existimo, hanc obligationem solum esse ex decentia, & aequitate, non verò ex iustitia.

D V B I V M VIII.

An commodatarius possit in foro conscientiae occultè compensare sibi ex re commodata pro debito alio, quod à commodante recuperare non valet?

111
Non potest

Minimè potest. Quia lege vlt. C. de commodato id manifestè constat. Sic Molin. d. 297. asserens, ad hanc legem Auctores, quos ipse affert Affirmantes licere id, minimè respondere.

112
Potest pla-
nè.

Potest placere. Quia lex illa loquitur solum in foro iudiciali, in quo non facile admittitur compensatio inter res diuersi generis. Aliud est in foro conscientiae, quando commodatarius scit, non posse se recuperare aliter à debitore, quod sibi debetur. Ita Lugo tom. secund. de iustit. d. 33. numer. 13.

113
Hanc sen-
tentiam

Hoc verius esse censeo, in lege enim illa non praesumitur, commodatarium non posse iudicis auxilio pecuniam sibi debitam recuperare, & ideo non permittit pro ea equam sibi commodatum usurpare. At si oppositum lex praesumeret, proculdubio decerneret, licere commodatario, aut depositario ex re commodata, aut deposito occultè debitum compensare.

***

CAPVT XI.

Circa Promissionem.

D V B I V M IX.

An promissio consistat, & in solis vocibus, ac signis externis?

Non consistit in solis vocibus & externis signis, sed in actu solo voluntatis interno, sicut de voto dicitur. Sit in solis vocibus ac signis externis. Quia debet intercedere ad veram promissionem ex iustitia actus voluntatis, quo quis velit vere se obligare: alioquin quamvis exprimat exterius obligationem, non erit promissio vera, sed ficta. Sic aliqui apud Turrian. de iust. d. 64. dub. 19.

Consistit in solis vocibus, & signis externis. Quia debet intercedere ad humanam promissionem obligantem signa externa, quibus cibi ac fi obligatio significetur, quae quidem sufficiunt, gnis externis acceptans promissionem intelligat, promittentem se obligare voluisse. Ita Turrianus citatus.

Ego autem crediderim, & voluntatem internam, & externa signa esse necessaria. Nam si aliquis haberet quidem interius voluntatem se obligandi, sed nolleret id significare, aut exprimere, atque ideo expressio vel signa externa essent illi inuoluntaria, & si praeter intentionem exprimeret talem voluntatem, non obligaretur, quia illa non fuit actio humana. Scio alios asseruisse, consistere in actu intellectus, sicut etiam dicunt nonnulli de voto, lege, oratione, & de omni loquutione, qua cum Deo, vel Angelis loquimur, vel qua Angeli ad inuicem loquuntur. Sed existimo non requiri ad promissionem huiusmodi intellectus actum, quo interius talis voluntas exprimitur, quia nec ad loquutionem Angelorum inter se, nec ad hoc ut cum Deo requiritur talis loquutio per intellectus actum, ut ex tract. de Angelis Cardinalis de Lugo supponit nostrae adhaerens sententiae 10. 2. de iust. d. 23. num. 2.

D V B I V M X.

An licet promissio externa sine interna voluntate non obliget ex iustitia possit tamen dici promissio?

Non quidem potest dici promissio obligans defectu conditionis requisitae ad obligandum dem. Potest qui-

Sect. II. de Contract. Gratuitis. III

obligandum, nempe voluntatis internæ, ita ut voluntas hæc constituat quidem partialiter promissionem in ratione obligantis, constituit, tamen in ratione promissionis, sine illa enim videtur dari promissio humana, licet non promissio libera, aut voluntaria. Quia qui promissionem violat, dicitur fidelitatem violare, fidelitas autem pertinet ad veritatem, quæ quidem verbis externis competit, aut signis: ergo in illis consistit etiam promissio, & hoc nomine potest compellari. Sic Turrian. *de iust. d. 64. dub. 19.*

¹¹⁸ *Non potest* Deficiente interna voluntate, non potest dici promissio. Quia promissio simpliciter dicitur actus humanus inducens obligationem, si- cut etiam lex exterius proposita sine voluntate obligandi, non est lex propriæ & in rigore: Et sicut matrimonium externum sine interno consensu non est matrimonium. Et votum internum sine voluntate se obligandi non est votum. Ita Lugo *de iust. to. 2. d. 23. n. 4.*

¹¹⁹ *Non suffi-* Idem affirmo. Nam si deficit voluntas profertendi voces illas, sed casu præter intentionem profertantur, non esse dubium, quod illa non possit dici promissio, quia nec etiam dicitur loquutio humana, loquutio namque debet esse ex intentione mentem manifestandi, si ergo non sit talis intentio significandi, vel manifestandi mentem, prolatio illa materialis vocum non erit locutio, & per consequens nec promissio. Si vero sit voluntas profertendi voces illas, & manifestandi fideli animo se obligandi voluntas, erit quidem loquutio, & manifestatio, non tamen promissio ex iustitia: quia sicut non potest esse loquutio, & manifestatio sine animo loquendi, & manifestandi, sic nec poterit esse obligatio, seu promissio sine animo se obligandi.

DVBIVM XI.

An Promissio facta cum semiplena libertate sufficiens ad peccatum veniale, non autem ad mortale, sufficiat ad obligandum etiam de re leni?

¹²⁰ *Sufficit quidem.* Licet ad promissionem obligantem ad rem gravis requiratur plena advertentia, sufficit tamen semiplena, quando promissio obligat ad rem leviorem. Quia ad peccatum veniale sufficit eiusmodi semiplena deliberatio. Sic aliqui, quos in obligatione voti referunt Suarez *tom. 2. de Relig. l. 1. c. 6. numer. 6.* & Sanchez *lib. 4. De cal. c. 1. numer. 7.* & probabiliter esse indicat Turrian. *de iust. d. 64. dub. 11. numero 5.*

¹²¹ *Non suffi-* Non sufficit. Quia res etiam lenis est sub plenâ potestate, ac dominio promittentis, quare sine eius integro, ac pleno consensu non potest ab eius potestate auferri, & licet ob levitatem materia non obliget promissio ad culpam gravem, id tamen non oritur ex defectu consensu, sed ex materiæ defectu, quod vero attinet ad consensum obligat quantum potest. Ita Escob. & Menâ. *Theol. Moral. Tom. V.*

reb. de iust. l. 18. c. 1. n. 5. Suar. citatur, Valq. de matr. d. 5. c. 1. n. 3.

Hoc teneo, & confirmo exemplo culpæ requisitæ ad incurrendam excommunicationem minorem, ad quam licet sufficiat peccatum veniale non tamen sufficit, si sit peccatum veniale ob advertentia plenæ defectum, sed requiritur: quod sit peccatum commissum cum advertentia plena, siue sit mortale, siue veniale, quia alioquin non reputatur actus perfectè humanus, ut probat Suarez. *de censur. d. 24. sect. 3. numero 3.*

DVBIVM XII.

An ad valorem promissionis requiratur, quod non fiat ex vehementi passione iracundia, vel alterius effectus?

¹²² *Hoc teneo.* Non solum requiritur ad promissionis valorem advertentia plena, quæ ad peccatum lethale sufficit, sed etiam quod non fiat ex vehementi passione iracundia, vel alterius affectus, quæ videtur hominem rapere violentia quadam ad id, quod agit, & ideo cessante passione. Passione dolet, & nollit, id fecisse. Quia *Cap. diuortium, de pœnit. quod desumptum fuit ex leg. Quidquid 49 ff. de reg. iur. & l. Diuortium, 3 ff. de diuortio, dicitur. Quidquid calore iracundia vel sit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantia apparuerit, indicium animi fuisse.* Sic qui hoc ipsum de omnibus contractibus calore iracundia factis docuere Barth. Iason Fel. Tiraq. Roma. quos affert Sanch. *l. 1. de matr. d. 8. n. 4.* Faciunt alij docentes votum ac iuramentum calore iracundia factum non obligare. Glosa ad *Cap. Dubium v. Calore, de iureiur. Hottien. ibi. Ant. ad c. sicut ex literis, de iureiur. n. 8. Roman. Tiraq. & Richard. quos memorat ibi Santias. Excipiunt autem aliqui donationem causæ piæ factam.*

¹²³ *Requiritur.* Ad valorem promissionis sufficit plena advertentia, non obstante passionis impetu, si esset sufficiens ad lethale peccatum. Quia ad obligandum subditum lege, vel præcepto non requiritur in superiore, nisi ut cum libertate & advertentia plena præcipiat id, quod aliunde præcipi potest. Ergo, & ad se ipsi obligandum sufficit eadē libertas, & advertentia plena, iā enim homo operatur ex pleno, ac perfectō dominio suarum actionum. Ita Nauar. *sum. c. 18. nu. 7. Mol. 10. 2. d. 267. Ioann. Andr. Card. Anchar. Imola, Dec. Sylu. Angel. Tabie. Armil. & alij innumeri quos congerit ac sequitur Sanch. *ubi sup. n. 5. Valq. de matr. d. 5. c. 1. n. 3.**

¹²⁴ *Non requiritur.* Sententiam hanc communem quidē longè puto esse veriorē. Ex qua infero, raro contingere, quod promissio ex defectu plenæ deliberationis non obliget, sicut contingit raro, quod homicidium, vel furtum ex eo capite à peccato lethali excusetur, quando in se sunt volita. Deinde infero, breuitatem temporis non arguere defectum deliberationis plenæ ex eo quod statim poenitentem poeniteat: quia id contingere potest licet advertentia sufficiens præcesserit, uti adnotat Sanch. *d. 8. n. 8.*

K 2 DVBIVM

EL SCORAR
Theol. Mor.
Tom. VII. IV. II
E. IV
6

DV BIVM XIII.

An Promissio vel donatio mere interna inducat obligationem in foro conscientiae?

126
Nonnulla
suppono.

Suppono, saltem de facto & de iure positum non sufficere actum mere internum ut promissio, vel donatio obligationem pariat. Quia de iure positum ad obligationem requiritur promissarii acceptatio, qui acceptare non potest, nisi ad eius notitiam promissio perveniat: non autem potest pervenire, quando mere est interna. Sanchez lib. primo de matrim. d. 3. Valquez de matrim. d. 4. cap. quart. num. 38. Molin. tom. secund. de iustit. d. 266. Lessius lib. secund. cap. 18. dub. quinto, & alij. Quaeritur verò nam in foro conscientiae obligationem inducat?

127
Inducit
obligationem

Inducit obligationem mere interna promissio. Quia voces sunt signa conceptuum, nec vim habent obligandi, nisi ex actu interno, quem exprimentur, quo aliquis vult se obligare. Et quia si voluntas interna non obligat, ideo erit, quia requiritur acceptatio: haec autem non requiritur de iure naturae; sed de iure positivo. Et quia possessio, & dominium amitti potest sola domini voluntate, ergo si voluntate obligatio potest induci. Sic Martin de Ledel. Pal. & Mend. quos affert Sanchez l. 1. de mat. d. 3. n. 4. Et probabile esse dicunt Sotus, Aragon. & Angl. apud ipsam Sanchez, Sanctael. p. l. variar. q. 66. num. 49. Diana tom. secund. tract. quinto re. gl. 1. 16. & in hac sententia inclinatur Molina tom. secundo d. 266. & alij.

128
Non inducit
obligationem.

Interna promissio in foro conscientiae non inducit obligationem. Quia ex promissione mere interna non potest oriri fidelitatis obligatio: veritas enim & fidelitas inter homines signa sensibilia requirit; nam sicut veritas obligat ad dicta menti conformanda: ita fidelitas obligat ad conformanda facta dictis; ne alius dictis nostris deludatur; supponit ergo dicta, alioquin non posset esse deceptio; neque delusio: ergo ubi promittens nihil a tero dixit, fidelitas locum non habet. Hinc autem colligitur, neque obligationem iustitiae oriri posse ex tal. promissione mere interna; quia sicut fidelitas est ad alterum, sit & iustitia, & quoties non est obligatio fidelitatis in promissione, non potest esse obligatio iustitiae, quae posterior est, & praesupponit semper fidelitatis obligationem. Ita Abul. Turrecrem. Tabie. Sotus, Cordub. Merca. Aragon. Angl. Garcia, Lopez, Henric. Mann. quos refert, ac sequitur Sanchez l. 1. de matr. d. 3. n. 5. Turrian. de contr. d. 64. dub. 2. Valq. de matr. d. 4. c. 4. n. 39. Lessi. l. 2. c. 18. dub. 5. Tanner. hic d. 4. q. 1. d. 5. n. 59.

129
Hanc tenent
& roborant
sententiam.

Hanc communem sententiam amplector. Nam verba sine voluntate interna non obligant: sed nec voluntatem internam sine verbo externo posse obligare affirmo: quia non sufficit ad connexionem sensibilem ponendam, quae fundat ius praelationis ad alios; scio, à contrariis contra nostram sententiam obijci,

quod quamvis in promissione interna non impleta non reperitur mendacium, infidelitatem tamen reperiri: abnego quidem reperiri infidelitatem, ubi non est intimata promissio; cum non possit esse infidelitas, ubi non est deceptio, haec autem non possit esse, ubi nihil promissario contrarium factis dixeris. Instant, quia si promissio interna iuramento confirmetur, obligabit, quam obligationem tollere potest is, cui res promissa fuerat; ergo promissio interna obligat hominem homini. Respondeo cum Sanctio n. 7. Si iuramentum illud fiat Deo obligare, quatenus induci voti rationem, quare non obligabit nisi sit de re bona, & meliori bono; si autem fiat per modum solum promissionis humanae, minime obligare.

DV BIVM XIV.

An promissio ante acceptationem, de iure Canonico obliget, promittentem?

Scio, de facto ex iure communi positum requiri regulariter saltem acceptationem, ad obligationem perfectam ponendam, atque adeo ante acceptationem posse revocari, leg. Absenti. ff. de don. l. Nec ambigui. C. eodem. tit. §. in his. l. c. l. 2. c. 18. dub. 6. Sanchez l. 1. de mat. d. 6. n. 2. Mol. to. 2. d. 263. multos citat. Quaeritur verò, an hoc etiam verum sit de iure Canonico?

De iure Canonico promissio ante acceptationem obligat. Quia c. 1. & c. Qualiter de pactis. praecipitur, pacta unda observari. Et quia c. si tibi absenti de prebend. l. 6. dicitur, non posse Episcopum Beneficij collationem revocare, etiam ante acceptationem, cui absenti collatum est. Sic aliqui, quos affert Sanchez l. 1. de matr. d. 7. n. 20. quam sententiam ipse probabilem esse putat, si promissionis saltem verba in aliquem praesentem dirigantur, v. gr. Promitto tibi me datum Titio centum. Quo casu etiam verum ex istmo, nati obligationem ex acceptance illius, qui praesens est, de quo inferius.

Minime obligat, si acceptatio non adfit. Quia nullibi invenitur ius Canonicum corrigens leges civiles quoad acceptationis necessitatem, nam si necessaria est acceptatio de iure naturae à fortiori de iure positivo Canonico requiretur. Ita plures, quos refert ac sequitur Sanchez n. 22. Mol. to. 2. d. 263. Turrian. de iust. d. 64. dub. 8. Lugo de iustit. tom. secundo disputat. 2. n. numero 36.

Hanc praefero sententiam, quam certam puto minime à citatis Canonicis in rebus debellari. Nam in prioribus capitibus sermo est de pactis absque stipulationis forma initis non tamē sine acceptance, sine hac enim non est pactum. Ad cap. verò Si tibi absenti, de prebend. libro sexto Cum Covarron. respondetur, procedere in Beneficiis, in quibus est ratio specialis, nam in his Episcopus non donat, sed exequitur munus factum eligendo, propterea debet eligere. Quia Episcopus non habet supremam & absolutam potestatem disponendi de beneficiis, sed dependet ex pontificis voluntate, qui committit illi electionem.

Sectio II. de Contract. Gratuitis. 113

electionem personæ, cui electus Pontifex censetur Beneficium donare.

DVBIVM XV.

An Necessitas acceptationis ad promissionis obligationem, sit etiam de iure naturali?

¹³⁴ *Non est de iure naturali.* **E**st solum de iure positivo, & non etiam de naturali. Quia aliquin non posset illo casu absque acceptatione poni obligatio, pro vt de facto ponitur in quibusdam casibus, in quibus acceptatio non desideratur. Et quia obligatio non oritur ex voluntate acceptantis, sed ex consensu; ac voluntate promittentis, qui se sua priuata lege obligat. Ergo acceptatio non requiritur de iure naturæ ad obligationem. Sic Couarruias, & alij, quos refert Sanch. libro 1. de matr. d. 6. numer. 10. Molino. 2. d. 263.

¹³⁵ *De iure naturali est.* Necessitas acceptationis ad promissionis obligationem non solum est de iure positivo, sed & de naturali. Quia licet aliquis possit sua sola voluntate amittere dominium, vel possessionem rei suæ, non tamen potest sola sua voluntate facere, quod res sua ad alium pertineat, ad hoc enim requiritur etiam consensus illius, ad quem debet pertinere. Alioquin posses, me inuito, facere, quod ego esse Dominus omnium rerum tuarum, quod quidem videtur esse contra ipsum naturæ lumen, non enim possumus inuiti, & nolentes, aliquid acquirere: Ita Sanchez numero decimo Sorus libro 3. de iustit. questione 5. articulo 3. Valquez de matr. d. 4. cap. 4. numero 42. Turrian. de iustit. d. 64. dub. 3. Lessius libro secundo cap. 18. dub. 6. numero. 39. & alij apud ipsos.

¹³⁶ *Perius hoc mihi.* Sententiam hanc veriore esse existimo, quam ratione à posteriori confirmari. Quia nemo potest voluntate sola alterius, qui superior non est, obligationem aliquam contrahere, ille autem, qui aliquid de nouo acquirit, etiam si id per contractum non onerosum, sed gratuitum sit, semper contrahit eo ipso aliquam nouam obligationem, nam si seruus mihi (v. gr.) donetur, contraho ad minus obligationem, eum regendi, ac debito modo gubernandi: Si vero animalia irrationabilia mihi donentur; debeat illa etiam ita gubernare, vt alienis rebus non noceant. Si denique res alienæ inanimatæ mihi donentur, debeat saltem rebus illis debito modo vti, nec illas sine causa prodigere, aut negligere, sed in vñs honestos, & aliquando in vñs pauperum conuerrere.

Has autem obligationes nemo, qui superior non sit, potest mihi sine facto meo de nouo imponere?

.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. V.

DVBIVM XVI.

An de facto sint aliqui casus, in quibus, lege ita disponente, non requiritur acceptatio ad obligationem, & irrenouabilitatem promissionis producendam.

¹³⁷ *Sunt de facto casus aliqui.* **S**unt de facto casus aliqui. Primus quando promissio est ad causam piam. Quia acceptatio non requiritur de iure naturæ, sed de civili, quod cum circa causas pias disponere non possit, nam ad forum Ecclesiasticum spectant non est; et in iis acceptatio ad obligandum requiritur. Sic Mol. to. 2. d. 263. Feli. & alij, quos refert Sanch. l. 1. de matr. d. 6. n. 16. Secundus, quando promissio facta est ciuitati, ad reparandum, quod per incendium, terræ motum, aut aliam ruinam perierit, ex l. Pañum. l. propter incendium. l. ob causam. ff. de pollic. Vel quādo facta est promissio ex gratitudine propter honorem à ciuitate, vel Republica promittenti concessum. Vel quando opus promissum est ciuitati, & acceptatio est fieri, quo casu cogitur promittens ad illud implendum. Sic Mol. citat. qui pro hisce casibus affert Glozam ad c. scimus, v. Pollicitationem, l. 2. q. 1. Couarr. & Antonium Gomez dicentem, hanc esse sententiam communem, & tertius, quando aliquid promittitur infanti. Sic Iuristæ multi, quos affert, ac sequitur Sanch. d. 6. n. 15. & 27. Quartus denique, quando promissio iuramento confirmatur. Sic Bartho. Iafon. & Alexand. & alij plures, quos refert Sanch. l. 1. de matr. d. 7. n. 23. Mol. to. 2. d. 263. n. 19.

¹³⁸ *Multi sunt de facto casus.* Non sunt de facto casus vlli, in quibus acceptatio non requiritur ad promissionis obligationem. Non primus. Quia acceptatio requiritur de iure naturæ, quam necessitatem ius Canonicum nunquam in ordine ad causas pias abstulit. Ita Molina alter & alij Iuristæ communiter, quos congerit, ac sequitur Sanch. ibi. Turrian. de iustit. d. 64. dubitat. 5. numero. 12. Non secundus, quia leges, quibus ea sententia nititur, nullum, vt attente legantur exhibent fundamentum, vt de promissione non acceptata intelligantur, sed de promissione liberali nuda ex qua iure civili ob defectum stipulationis actio non oriebatur, imò ex ipso contextu videtur ibi acceptationem non defuisse. Ita Lugo tomo secund. de iust. d. 23. numero 45. Non tertius. Quia non debet regula generalis limitari sine lege expressa. Ita Card. ad c. De illis, l. de despons. in pub. numero secund. Valq. de matrim. d. 4. cap. 4. numero. 48. Turrian. de iustit. d. 64. dub. 5. numero 6. Non denum quartus. Quia omnis promissio etiam iurata, quæ homini fit, obligat dependentem à voluntate hominis, cui fit, qui si obligationem remittat promissio amplius non obligat, vt omnes fatentur, sed quādiu promissio non est acceptata, perinde est ac si promissarius remississet, ante acceptationem enim nullum ius adhuc acquisiuit, quod remittat, cum sine nostro consensu non possit nobis ius ex promissione

K 3

missione proprie acquiri: Ergo promittens perinde liber adhuc erit, ac si ei remissa fuisset obligatio; perinde enim promissarius ius vllum non habet, ac si positum se omni iure spoliasset; ergo non magis ei tenetur promittens quam si remisisset. Ita Bald. Decian. & alij plures, quos refert, ac sequitur Sanchez, citat. numer. 24.

139 *Hanc ap-
probo ma-
gis sententia*
Ego quidem existimo quatuor praefatorum casuum exceptionem haud solido inniti fundamento: at tamen satis probabilem esse primam sententiam tot Doctoribus stipatam: sed secundam & ratione & autoritate folam longe probabiliorem.

DVBIVM XVII.

*An Remissio debiti sis valida ante
acceptationem?*

140
Valida est.

Valida est. Quia remittens debitum nulum rei videtur transferre dominium, vel possessionem in alium, sed solum abicere dominium iuris, vel rei sibi debita: potest autem quilibet pro sola sua libertate abicere a se dominium rei suae: nam sicut ad acquirendum, sic etiam ad conseruandum dominium requiritur voluntas nostra, qua deficiente, sicut non potest acquiri, sic nec potest conseruari alicuius rei dominium, ergo non est necessarius consensus, nec acceptatio debitoris ad hoc, ut creditor valide debitum remittat: semel autem remisso debito, non potest creditor renouare remissionem; quia hoc esset denovo obligationem imponere debitori, quia semel liber fuit, quod sine nouo debitoris consensu fieri non potest. Sic Theologi nonnulli non immeriti.

141
*Non est
valida.*

Non est valida, sed, ad irrevocabilem remissionis valorem requiritur debitoris acceptatio, atque adeo ante eius acceptationem potest a creditore remissio facta renouari. Quia incredibile videtur, & contra communem sensum, quod si creditor apud se solum ore, vel mente diceret, remittere se velle debitum, non possit amplius id renouare, nec debitum repetere: Ergo illa voluntas debitori non manifestata, cum irrevocabiler omnia non liberavit. Ita Suar. l. 8. de legib. c. 32. n. 22. ubi in vniuersum docet, non posse aliquem valide renunciare iuri, quod habet aut liberare alium onere soluendi aliquid, nisi externo signo id manifestet illi, cuius interest talis renunciatio, & ab ipso acceptetur, quod pluribus rationibus ibi late confirmat.

142
*Huichareo
sententia.*

Eius sententiae adhaereo. Nam remissio debiti in rigore loquendo, videtur continere donationem aliquam, & ideo assolet condonatio appellari, unde etiam qui donare non possunt, consequenter nec possunt debita condonare, quia illa etiam species donationis est: nec enim minus indiget Religiosus Praelati licentia ad condonandum debitum pecuniarium, quam ad donandum: ergo sicut ad irrevocabilitatem donationis requiritur acceptatio donatarii, sic etiam ad irrevocabilitatem remissionis, seu condonationis propter eandem rationem requiritur.

DVBIVM XVIII.

An ad obligationem promissionis renouanda requiratur acceptatio sensibilis & externa promissarii?

Requiritur omnino acceptatio externa & sensibilis. Quia ad acquirendum novum ius ex iustitia inter homines necessaria est sensibilis connexio, qua res illa connectitur cum nouo domino: Ergo requiritur actio externa, qua per acceptationem sensibilem incipiat connecti sensibiliter ius illud cum eo, quod illud de nouo acquiri. Sic supponunt Sylvest. v. Matrimonium 6. quest. 12. Turrianus de iust. disp. 55. dubio duodecimo numer. tertio Sanchez libro primo de matrim. d. octavo n. 29. Manuel tomo secundo sum. capite 27. concl. 4. num. 4.

143
*Requiratur
externa
acceptatio.*

Non requiritur externa, sed sufficit interna promissarii acceptatio. Quia etiam sine acceptatione externa intelligitur connexio sensibilis sufficiens ad fundandum novum ius posita acceptatione interna donatarii. Neque necesse est, ut sit externa, ac sensibilis ipsa etiam intentio acquirendi ius ac dominium; nam acceptatio in tantum requiritur, in quantum nemo inuitus cogendus est ad aliquid de nouo acquirendum, ad hoc autem sufficit consensus, & acceptatio interna, qua posita, iam connexio illa fundata in promissione externa potest sufficienter fundare ius praestationis, & dominij humani, cum per donationem externam mihi intimatam fuerit iam res facta mihi moraliter praesens, & in manu mea posita: quare sicut apprehensio physica sufficit ad acquirendum dominium, posita voluntate interna sensibili, sic apprehensio illa moralis, quae fit per promissionem mihi intimatam, sufficit, posita voluntate interna acceptandi; quia haec intentio sufficienter fit sensibilis, & presumitur semper in gratuitis, quoties contrarium non significatur. Ita Cardin. de Lugo tomo secundo de iust. disp. 23. num. 64.

144
*Non re-
quiratur.*

Eiusdem mentis sum, vbi inhaerens, ac praxi. Nam si habeas commodatum Antonij librum & ipse scribat tibi librum donasse ipso, quod accepta epistola donu acceptas, sine aliquo actu externo, censuris sufficienter libri dominium acquirere, & poteris de illo libere disponere absque vilo scrupulo tanquam de re tua; Non ergo requiritur alia externa acceptatio, ad reddendam donationem irrevocabilem; quare idem dicendum videtur de promissione eodem modo acceptata, cum eadem sit vtriusque ratio.

145
*Eiusdem
summentia.*

DVBIVM

DV BIV M XIX.

An ad acceptationem validam requiratur, quod promissio intimetur promissario per nuncium, vel Epistolam missam a promittente?

¹⁴⁶ *Non requiritur.* Non requiritur, sed sufficit notitia promissionis quomodocumque habita, ut si aliquis tertius, qui casu audivit, id illi retulit, & ille accepit. Quia sic ei moraliter constat de promissionis certitudine. Sic Lessi. Ludou. de Roma, Azened. & Gregor. Lopez afferens Baldum, quos refert Sanchez l. 1. de matrimonio. d. 6. n. 3.

¹⁴⁷ *Requiritur omnino.* Requiritur omnino, nec sufficit notitia quomodocumque habita. Quia nec dominium rei tuæ nec ius aduersum te potest alteri acquiri, nisi te transferente, quæ translatio tunc fit quando tu rem, aut ius illud alteri offers, vel das, quod fieri non potest nisi quatenus id ad illum dirigis; non potest ergo venire ius illud ad alterum nisi ex tua directione. Ita Bartol. Cynus, Paul. Castren. Villalob. Ital. Clar. Barbo. & alij plures, quos refert, ac sequitur Sanchez citat. Molina tom. secund. disput. 264. num. 3. Turrian. de iustit. d. 64. dubio quinto. numer. tertio. & alij communiter.

¹⁴⁸ *Cum his opinor.* Cum his opinor. Nam hæc directio eo ipso est loquutio, vel quasi loquutio, qua voluntatem tuam, illi manifestas; quare debet fieri præfenti, vel abenti per nuncium, vel litteras, alioqui non manifestas ei tuam voluntatem, & per consequens nihil ad illum dirigis, vel ei offers, oblatio enim est locutionis speciei, ut ex terminis constat. Mones tamen, in aliquo casu posse verum sensum contrariam sententiam habere; quando scilicet donans non mitteret aliquem determinatum nuncium donatario, sed coram multitudine voluntatem suam manifestaret eo animo, ut hoc modo notitia ad ipsum posset pervenire; tunc enim licet non mittat nuncium determinatum, ex modo tamen dicendi videtur implicite velle, ut singuli ex audientibus possint esse nuncij, cum ad ad hoc id coram illis dicat, ut possit id ab aliquo donatarius scire, quod perinde est, ac si omnes, & singulos destinaret ut nuncios.

DV BIV M XX.

An ad irrevocabilitatem promissionis requiratur, quod acceptatio ad notitiam promittentis veniat?

¹⁴⁹ *Requiritur quidem.* Requiritur non solum acceptatio promissarii, sed etiam imitatio acceptationis, seu quod acceptatio ad promittentis notitiam denotat. Quia ideo (ut suppono ex vulgum. 1. de contr. in comuni) requiritur ad perfectionem contractus, quod acceptatio singulorum sit, utriusque manifestata, quia alioquin

nondum coniungitur sensibiliter utriusque voluntas ad gerendum contractum, vel pactum; hoc autem videtur eodem modo procedere in promissione gratuita, in qua non videtur coniungi sensibiliter utriusque voluntas; nisi acceptatio promissarii manifestetur sensibiliter promittenti. Sic Sylvest. v. Matrimonium 6. questio. 12. Turrian. de iust. disp. 55. dub. 12. num. 3. Sanchez lib. primo de matrim. d. 8. num. 29. Mann. tom. 2. summa capit. 27. concl. 4. n. 4.

Non requiritur, acceptationem promissarii ad notitiam promittentis venire, sed per acceptationem promissarii completur, antequam promittenti acceptatio intimetur. Quia per illam acceptationem promissarius non se obligat promittenti, nec promittens aliquod ius acquirit, sed solum promissarius est, qui acquirit ius illud aduersus promittentem, ad quod acquirendum sufficit voluntas promittentis ipsi manifestata, & ea voluntate posita, inuenitur ius illud expeditum, ut possit libere à promissario volente acquiri: neque ad hoc necesse est, aliquid aliud promittenti intimare, cum ipse nullum voluntatis actum debeat exercere, neque ad acquirendum cum nihil acquirit, neque ad se obligandum, cum iam prius habuerit voluntatem se obligandi, quam postea non reuocavit. Ita Cardin. de Lugo tomo secund. de iustit. disput. 22. num. 30. & d. 23. n. 63.

Certe discrimen inuenio inter contractus respectivos seu onerosos, & inter gratuitos, asseroque in illis, non in his requiri ad perficiendum contractum, & ponendam obligationem, quod acceptatio promissarii perveniat ad notitiam promittentis. At in contractibus gratuitis abque huiusmodi notitia facta promittenti, promissio potest fieri irrevocabilis. Ratio est, quia in contractibus onerosis, qui in utroque partium obligationem, in singulis debent acquirere ius contra alterum, quod non possunt facere nisi notam habeant eam obligationem. At vero in gratuitis, qui sunt semicontractus, eo quod in vno solo partium obligationem, sufficit si in vno solo coniungantur sensibiliter voluntates, nempe in illo solo, qui ius acquirit, & cui nota debet esse voluntas propria acquirendi, & voluntas alterius se obligandi, in eo autem, qui nihil acquirit, sed solum se obligat, non est necessaria illa coniunctio: quia necesse non est, manifestari ei voluntatem alterius, qui ad nihil prorsus se illi obligat.

DV BIV M XXI.

An mortuo promittente, possit promissarius postea valide promissionem illam acceptare?

¹⁵⁰ *Potest plane.* Acceptare valide non potest. Quia non potest voluntas acceptantis uniri cum voluntate defuncti, cum iam non sit superstes, sic Gregor. Lopez, Tiraquellus paul. Decius, Azenedo, & alij plures, quos refert Sanchez lib. 1. de matrim. d. 6. n. 5.

K 4 Potest

EL SCORAR
Theob. Mor.
Tom. VIII. II.
E. IV.
6

Potest valide acceptare. Quia totum hoc in rigore dependet ex intentione, & voluntate promittentis, qui potest extendere, vel restringere intentionem suam, itaque post suam etiam mortem perseverare, vel non perseverare voluntas le obligandi. Potest itaque promissor vel donator habere animum promittendi, vel donandi, & transferendi valide dominium etiam si promissarius, vel donatarius post eius obitum acceptet. Ita plures apud Sanchez. Lessium.

l. 2. s. 18. d. ub. 6. n. 4. 5. Turrian. de inst. d. 6. c. 4. d. 5. n. 6. Lugo to. 2. de inst. d. 23. m. 76. & alij.

154
*Eloc proba-
bilium mihi.*

hanc sententiam communem; ac probabiliorem esse iudico. Cuius veritas à posteriori manifeste colligitur. Nam de facto testator hanc voluntatem habet circa legata, quæ quidem legatariis non acceptantur, nec quidem notitiam illorum regulariter habent, nisi post obitum testatoris, & tamen posita nunc acceptatione, transfertur dominium rei legatarum ex voluntate præterita testatoris nondum renocata. Poterit ergo donator, vel promissor similem voluntatem habere, quando donat, aut promittit, vt efficax sit ad transferendum rei donatæ aut promissæ dominium, etiam si non nisi post suam mortem donatarius, vel promissarius donationem, vel promissionem acceptet: non enim apparet differentia loquendo de possibili, cur voluntas testatoris hanc habeat efficaciam, & voluntas donantis, vel promittentis non valeat eam habere.

DVBIVM XXII,

An ad valorem donationis vel promissionis sufficiat, si donatarius, vel promissarius taceat, ut ita se accepisse videatur?

¹⁵⁵
Sufficit quidem. **S**ufficit quidem. Quia in *reg. Qui tacet* 4.3. de
reg. iur. in 6. dicitur, *Qui tacet, consentire*
videtur. Sic Sylu. *Conarr. vterque*, Molina,
& alij plures apud Sanch. *l. 1. de matr. d. 6. n. 11.*
quorum sententiæ ipse inhaerescit.

156
Non suffi-
cit.

Minime sufficit: Quia in reg. 44. sequenti
dicitur. *Is, qui tacet, non facietur, sed neque vi-
que negare videtur.* Ita aliqui, quos refert, ac
sequitur Tiraq. ad l. si unquam, v. liberis, n. 68.
*C. de revocand. donat. Angl. & Manu. quos affert
Sanch. vbi sup.*

157
Hasce re-
gulas con-
cilio prima
facie pu-
gnantes.

Profecto hæcæ regulas, quæ prima facie vi-
dentur contraria docere, ita conciliant primæ
sententiæ Auctores, vt prior habeat locum, quo-
tius agitur de modum tacentis, nam iuxta
vulgare dictum: *Quis nisi mentis inops, oblatum*
respuat aurum. Posterior vero locum habeat,
cum agitur de afferente aliquid in commodum
tacenti. Quare prior regula erit vera in contra-
ctibus lucrativis, posterior in onerosis. *Legen-*
das Cardinalis de Lugo medium iam terens
tom. 2. de iustis. d. 23. numer. 82.

DVBIVM XXIII.

*Promittit Antonius Ioanni, fundum hac
lege, ut post Ioannis obitum tran-
seat ad Petrum acceptante Ioanne,
Antonius potestne, hanc conditio-
nem in fauorem Petri oppositam re-
uocare, ante quam ipse Petrus ac-
ceptes?*

Minimè potest. Quia post Ioannis acce- 158
ptionem, acquiritum fuit ius Petro, *Minime*
nec necessum est, ipsum etiam acceptare. Sic *potest.*
multi Doctores, quorum sententiam refert
Sanchez libro primo consil. capit. 9. dubi-
tat. prim.

159
Potest pla-
ne.

Potest adhuc renocari. Quia in hoc casu duplex promissio, vel donatio distincta includitur; altera in fauorem Ioannis, quam ipse acceptat, & acceptatione reddit irrenocabilem; altera in fauorem Petri, quam neque Petrus accepit, neque Ioannes potuit illam vice Petri valide acceptare, cum neque in suam utilitatem redderet, neque habere mandatum Petri ad acceptandum eius nomine: Ergo quoad illam partem donatio manet adhuc renocabilis. Ita Sanchez *ibid. num. 3.* plures citans.

Hoc verius esse existimo. Nam si Antonius det tibi centum aureos dividendos inter te, & Petrum absentem, non censetur donatio irrenocabilis quoad dimidiam partem dandam Petro, antequam ipse Petrus acciperet, quia donatio illa non erat inuisibilis, sed duplex, neque tu acceptare poteras nisi quoad tuam partem (suppono enim, quod tu nullam habebas connexionem cum Petro ratione cuius posses etiam partem eius acceptare.) Alioquin si sufficeret similtas sola donationis, vt vno donatario acceptante, censeretur donatio tota acceptata, & irrenocabilis, facile possent omnes donationes, vel promissiones absentibus factæ reddi à principio irrenocabiles, & firmæ ante absentis acceptance, nimirum faciendo, vt Antonius volens promittere, vel donare absenti mille, promittat simul vel donet tibi centum, dicens. Promitto, vel dono mille, & centum, quæ dimidiantur, & sint pro Petro absente, & centum pro te, quod tamen absurdum esset, cum similtas non faciat, quod illorum mille donatio magis ad te perueniat, quam si tibi nihil simul donaretur.

* *

DVBIVM

DVBIVM XXIV.

*An promissio simplex acceptata in re
gravi, obliget sub mortali?*

161
Non obli-
gat.
Non obligat. Quia qui huiusmodi promissionem gratuitam facit, vult se se non ex iustitia, sed ex fidelitate obligare. At promissio ex fidelitate, sub mortali non obligat, nullum enim detrimentum inferitur proximo, nec ullum eius ius violatur, sed solum promittens reddit se indignum, cui homines possunt fidere. Ergo promissio ex sola fidelitate non obligat: per se loquendo sub peccato mortali, nisi aliud detrimentum promissario ex non servata fide inferatur. Sic Caietan. 2. 2. quæstio. 113. articulo primo dub. 4. Armil. Sotus Petrus 2. 2. Henriq. & alij, quos affert Sanchez libro prim. de matr. d. 5. Plures affert Diana tomo 1. part. secund. tract. 3. resolut. 122. pro hac sententia, quam probabilem dicit, & probabiliter Merati. tomo secund. tract. de iustit. d. 19. sectio. 10.

162
Obligat
quidem.
Obligat ex genere sub mortali. Quia violare rei gravis obligationem est lethale, sed non solvere promissum in re gravi est huiusmodi, cum ex qualibet promissione oriatur obligatio secundum omnes. Ergo erit mortale. Et quia omnis promissio si fiat per formulam stipulationis, tribuit actionem in foro externo, ergo ex se affert gravem obligationem, etiam sine tali forma, stipulatione enim non addit vim de iure naturæ, sed solemnitatem requisitam à iure civili, ut magis constet de deliberatione, qua facta est promissio. Ita Suarez in opuscul. relect. de liberi divi d. 2. sect. 2. numer. 22. Lessius de iust. libro secund. capite 18. dub. 8. num. 55. Nauus Turrian Molde. filline. Salen. & alij, quos congert Sanchez d. 5. n. 20. qui eandem sequuntur sententiam.

163
Auctoris
resolutio.
Ego autem existimo, promissionem in re gravi acceptatam obligare sub mortali, si promittens se velit ex iustitia obligare, si autem solum ex fidelitate se obligare velit sub lethali minime obligare velit sub lethali minime obligare. Mecum Molina tomo secundo d. 262. & probabile Less. facit. Certe totum illud quod potest ex pretio dari, poterit etiam dari gratis, & sicut potest domum pretio vendere, ita potest etiam gratis eam donare, & in utroque casu æque das ius proprium iustitiæ in domum: Ergo sicut potest pretio accepto obligare te ex iustitia ad aliquid faciendum postea, vel dandum, ex qua obligatione das ius ex iustitia proprium: aduersum te ita poteris habere ius ipsum gratis dare, & constituere te debitorem ex iustitia, sicut si pretium accepisses pro hac obligatione. Loquendo ergo de possibili, nulla apparet repugnantia, quod promissio gratuita in iustitia obligationem, si in promittente adsit animus ita se obligandi, atque ideo ex ipsius animo penderet an obligatus maneat ex iustitia, vel solum ex fidelitate. Igitur si ex iustitia intendit se obligare, secunda sententia vera est profus, quia obligationis iusti-

tie in re gravi transgressio lethalis est. Si vero solum ex fidelitate se obligare intendit primam sententiam veram esse quis dubitet, cum obligatio ex fidelitate ita gravis non sit. Porro in promissione non gratuita sed onerosa facilius præsumitur animus obligandi se ex iustitia, cum ex iustitia teneatur promittens habere talem animum, ne decipiat promissarium obligando illum sine animo se mutuo obligandi. In promissione autem gratuita plerumque deest animus obligandi se ex iustitia, si tamen promittens dicat, volo me gratuitè obligare, iam eo ipso vult implicite se ex iustitia obligare, cum non possit ex sola fidelitate se ita graviter adstringere.

DVBIVM XXV.

Si Antonio fundum promissisti, & postea eundem fundum, addito iuramento promissisti Francisco, præponas deratne posterior promissio propter iuramentum?

164
Præponderat posterior promissio. Quia gravis iuramenti vinculum debet prævalere minori. Sic Innocent. Imol. & Abbas quos refert Sanchez libro 1. de matr. d. 50. num. 1.

Præponderat prima promissio. Quia iuramentum adueniens fuit de re iniqua propter priorem promissionem, ex qua iam eadem res debebatur. Ita Theologi communiter, quos refert, ac sequitur Sanchez ubi sup. n. 2. Turrian. de iust. d. 70. dub. 1.

165
Præponderat prior.
166
Quid opinetur expono.
Profecto si prior promissio ex iustitia obligabat, hac sententia certa est omnino, quia posterior promissio voluntaria, & gratuita non potest anteriori iuri præiudicare, quod ex prior promissione acquisitum iam promissario, nec iuramentum confirmat promissionem de re iniqua, cum eius materia debeat esse semper id, quod aliunde licitum, & honestum est. Quando vero prior promissio non obligat ex iustitia, sed solum ex fidelitate, ac per consequens solum leuiter, magis dubitari posset, quia prauis iuramenti vinculum (ut refert prima sententia) videtur præponderare leniori ex sola fidelitate, atque ideo prius seruandum videtur iuramentum Deo præstitum, quam fidelitas homini leuiter obligans. Attamen consequenter potius dixerim seruandam fidelitatem prioris promissionis. Nam licet, concurrentibus duobus præceptis incompensabilibus obseruandum sit illud quod grauius obligat, de hoc tamen ipso dubitatur in præfenti, an concurrat vera iuramenti obligatio. Videtur quippe ex regula generali iuramentum illud irritum esse, quoties enim id quod sub iuramento alicui promittitur, est illicitum etiam venialiter, iuramentum non obligat, v. gr. si sub iuramento promitteres alicui in re leui mentiri, vel teruntium furari, vel leuem Sacri Officii omittere partem, iuramentum minime obligaret: Ergo si promittis etiam cum iuramento non dare Antonio id, quod

EL SCORBAR
Theol. Mor.
Tom. VIII
E. IV

118 Theologiæ Moralis Lib. XXXVIII.

quod sub veniali ei ex fidelitate debebas, iuramentum etiam non valebit, quia promissa non reddere etiam in re leui est saltem venialiter malum, & illicitum, & per consequens non potes ad id te iuramento obligare.

DVBIVM XXVI.

Qui contra primam promissionem secundo promissit iterum eandem rem siue cum iuramento, siue sine illo, si postea primus promissarius suo iuri cedat, teneaturne primam implere promissionem?

167
Tenetur
plane.

Tenetur plane. Quia ille verè, & cum intentione implendi, promissit, promissariusque secundus acceptauit, & cedente primo promissario iuri suo, videtur vim habere secundum promissionem, quæ quidem iam potest sine prioris præiudicio impleri. Sic Couarru. apud Sanchez libro prim. de matr. d. 50. numero 5.

168
Non tene-
tur.

Minimè tenetur. Quia considerandum est tempus, quo res promissa illicita erat, atque adeo invalida promissio, quod autem ab initio non valet, tractu temporis non conualecit ex reg. Non firmatur, de reg. iur. in 6. & reg. Quod ab initio ff. eodem tit. Ita Turtian. de iust. d. 70. dub. 1. nu. 5. & alij plures, quos sequitur Sanchez. citat. numer. 6. Lugo de iust. tom. 2. d. 2. 3. numero. 107.

169
Hoc verum
mihi.

Hoc verius existimans puto tamen, aliquando obligare secundam promissionem, quando scilicet animus promittentis fuit se saltem sub conditione, si obiectum redderetur licitum, vel certè voluit se obligare ad curandum, quod prior promissio dissolueretur, tum enim res promissa non fuit aliquid illicitum, ut constat.

DVBIVM XXVII.

An promissio dubia obliget promittentem?

170
Obligat
quidem.

Obligat quidem. Quia in materia iustitiæ tutior pars eligenda, atque adeo solvendum debent dubium non obstante possessione. Sic aliqui apud Sanchez libro secund. de matr. d. 4. n. 3. 2. & libro prim. Decalog. capit. 10. numero 11. Castro Palao alios congerens, tom. 1. tr. de conscient. d. 3. p. 6. Diana part. 3. tr. 3. resolut. secund.

171
Non obli-
gat.

Non obligat. Quia in materia iustitiæ non est obligatio tutiorem partem sequendi, quando bona fide possidere cepisti, & postea superveniente dubio, debito examine, & diligentia adhibita, non potuisti dubium expellere. In alijs verò materijs tutior pars sequenda, & debito satisfaciendum. Ita alij, quod præfati Doctores referunt ubi sup.

172
Indicium

Ego autem aptius existimarem illorum Auctororum vestigia secutus id locum habere in

cunctis materijs quia possessio eodem modo Auctoris inuat possidentem, pro quo stat præsumptio, quoties alia præsumptio non obstat, si enim aliunde præsumptio staret pro obligatione, ut si confiter de verbis prolatis obligationem exprimentibus, dubites tamen de animo te obligandi, tunc præsumptio pro obligatione staret. Quare non potest melior regula, ac magis universalis tradi, quam quæ ex foro externo desumi potest. Quoties enim in foro externo sententia proferretur pro obligatione, & debitor condemnaretur, non obstante possessione, idem in foro interno est servandum. Quando vero debitor in externo foro absolueretur, idè etiam dicendum est in foro conscientie. Nam quoddam actor non probante, reus absolvi debeat, & quod actori onus probandi incumbat, de iure naturæ est, quare quoties onus probandi creditori incumbet in foro externo, & ideo probatione deficiente, vel præsumptione sufficienti, reus absolueretur, idem dicendum est in foro conscientie, si eadem circumstantiæ inveniuntur, neque enim fas est, in hoc puncto forum internum ab externo dissentire, quando iudicium externum in falsa aliqua præsumptione non fundatur, sed æquales omnino probationes in utroque foro reperiantur.

DVBIVM XXIX.

An si factum alienum promissisti, adiecta poena, liber sis à poena obligatione, si bona fide sufficienter diligentia adhibita, id procurasti, nec assequi potuisti?

Ab obligatione poenæ liber non es. Quia promissio illa non censetur de procurando, sed de obtinendo sub poena apposta, quare illam debebis, nisi difficultas obtinendi contingerit non in ipsius facti alieni promissione, sed in eo, qui facturus est, sic plures iuristæ, quos refert Couarru. de pactis part. secund. §. 4. numero 3.

Adhibita sufficienti diligentia, à poenæ obligatione liber es omnino. Quia hoc est iuxta naturam poenæ, ut culpam supponat. Ergo si promittitur mera poena, non promittitur nisi præcedente negligentia in diligentia adhibenda, ut colligitur ex lege final. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhodiam, de iactu. & libro secund. ff. si quis cautionem etiam promissor dixerit, Promitto, Petrum cum effectu facturum, adiecta poena, ita plures, quos Sanchez libro primo de matr. d. 2. 5. numero 3. congerit. Lugo tomo secund. de iust. d. 2. 3. n. 117.

Ego autem cum Couarru. distinxerim. Nam si solum promissisti expresse, te curaturum, adhibita diligentia, à poena excusaris si promissisti absolute factum alienum sub certa poena, & cum iuramento, excusaris etiam, quia ad vitandum periculum, censetur, te solum promittere diligentiam adhibendam. Si non iurasti, tunc iure Canonico, & in tribunali Ecclesiastico liberaris, quia censuris promissæ solum te id curaturum, in tribunali vero seculari,

173
Non est li-
ber.

174
Liber est.

175
Prior distin-
ctione.

Sectio II. de Contract. Gratuitis. 119

lari, non liberaris à pena subeunda, quia promissio illa non censetur esse de procurando, sed de sola pena.

DVBIVM XXX.

Qualibet materia, quæ in furto censetur gravis, censetur etiam gravis in promissione, & eius violatio sit mortalis, quando promissor intendit se non solum ex fidelitate, sed etiam ex iustitia obligare?

¹⁷⁶ *Gravis censetur. Quia gratuitam esse promissionem non excusat à transgressionis gravitate. Votum enim non est minus gratuitum, quam promissio homini facta, cum ex liberalitate etiam, & libertate votantis oritur, & tamen non minus obligat graviter ad materiam eandem, quæ posset in alijs præceptis exultari materia gravis, neque audebit aliquis dicere, maiorem materiam requiri ad peccatum mortale contra votum, quam contra præceptum Ecclesiasticum, vel divinum. Quod ergo obligatio oritur ex liberalitate eius, qui sponte, & gratis se obligat, non facit, quod non possit si ipse velit, apponere obligationem gravem ad quamlibet materiam, quæ ex se esset capax obligationis gravis ex obedientia, vel ex contractu oneroso, aut alijs titulis. Sic Navar. sum. cap. 18. numero 4. alias 7. Navarra de restit. libro secundo cap. 2. dub. 7. numero 329. Qui dicit promittentem liberaliter unam Missam obligari sub mortali, si animum obligandi se habuit Bonac. de contr. d. 3. questione 11. pun. 1. numero 8.*

¹⁷⁷ *Non censetur gravis. Quia maior materia requiritur ad obligationem gravem ex promissione gratuita, quam in contractu oneroso, vel furto. Non enim censetur ita graviter se promissor velle obligare, & cum tanto rigore. Quia non est ita certum intercedere obligationem iustitiæ sicut in furto. Et quia qui violans fidem, non auferit rem alienam sicut fur. Et quia minus conquirentur homines de fide violata, quam de furto. Ita Sanchez libro prim. de matr. d. 1. numero 24. Ludon. Lopez part. 1. instruct. cap. 180. §. Tertio requiritur, & libro secund. de contr. cap. ultim. citans Ioannem de la Peña dicentem, decem argenteos non esse materiam gravem in huiusmodi promissione, sed si centum promitterentur. Lessius libro secund. cap. 18. dub. 8. numero 56. Manu. sum. tom. 4. cap. 107. numero quarto Malder. 2. tract. 1. de iust. cap. 9. dub. 8. Diana tom. 1. part. 2. tract. 3. Quia autem maior materia requiritur ad obligationem gravem ex promissione, Lessius dicit, si ad factum requiritur unus aureus, ad promissionem plures aureos requiri. Sanchez docet, quadruplo maiorem materiam requiri, quam in furto, quod etiam Malderus approbat.*

¹⁷⁸ *Ego iudicarem, hoc totum pendere ex promittentis intentione. Loquedo enim de possibili-*

li, non video posse negari, quod ille etiam, qui liberaliter, & gratuito promittit, possit se gratuitè obligare ex iustitia si velit, ad dandum id, quod ex contractu oneroso graviter obligaret. Nam sicut potest gratis rem illam omnino donare, & transferre Dominium illius in donatarium, ita si eam ipsi postea auferat invito, peccet graviter non minus, quam si pretio vendidisset, cur non poterit ius ad illam transferre obligando se ad illam dandum quod ius non minus sit, quam si ex contractu oneroso datum fuisset? Sicut enim donatur gratis liber, ita donatur gratis ius ad dandum liberum: Ergo sicut donatio libri obligat graviter donantem ad non repetendum liberum: sic donatio iuris ad liberum potest ex promissoris intentione obligare graviter ad non repetendum, nec violandum ius illud semel promissionem concessum.

CAPVT XII.

Circa Donationem.

DVBIVM XXXI.

Quando alicui prohibetur donare, prohibetur etiam ei remuneratoria donatio?

Vidquid de promissione disseruimus, possunt facile ad donationem accommodari. Scio tamen donationem à promissione distingui potissimum in hoc, quod promissio solum inducit obligationem ad dandum, & licet det ius ad rem promissam, non tamen dat ipsam rem, donatio verò transfert dominium rei donatæ in donatarium. Recolo autem ex sect. 1. donationem diuidi in mere gratuitam, & in remuneratariam, utramque autem esse verè gratuitam, hoc est non debitam ex iustitia. Est tamen differentia, quod altera est merè gratuita sine meritis donatarij, altera vero licet non supponat debitum iustitiæ, supponit tamen debitum gratitudinis, quæ inclinat ad retribuendum benefactori iuxta beneficij accepti mensuram. Porro licet utraque sit vera donatio, dubito, an quando alicui prohibetur donare, prohibeatur etiam donatio remuneratoria, an vero sola donatio mere gratuita?

Prohibetur etiam remuneratoria donatio. Quia donatio remuneratoria est verè ac propriè donatio, sicut merè gratuita; Ergo cum donatio alicui prohibetur, utraque est ei donatio interdicta. Ideo inter coniuges prohibita etiam est remuneratoria donatio, quod sibi inuicem donare non possunt. Sic Pinellus, & Matienzo, quos affert Sanchez libro sexto de matrim. disputat. 6. numero primo.

Non

Hoc totum pendere ex intentione promittentis exissima

¹⁷⁹ *Nonnulla premisso.*

¹⁸⁰ *Prohibetur etiam remuneratoria.*

ELSCOBAR
Theob. Mor.
Tom. VII. II.
E. IV.